

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van de mijnkrater Caterpillar van de Eerste Wereldoorlog in Ieper (Zillebeke)

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 12 juni 2017 tot voorlopige bescherming als monument van de mijnkrater Caterpillar van de Eerste Wereldoorlog in Ieper (Zillebeke);

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 10 juli 2017 tot en met 9 augustus 2017 en waarvan de behandeling van de opmerkingen, bezwaren en het advies van de gemeente is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de mijnkrater Caterpillar van de Eerste Wereldoorlog aantoonst;

Overwegende dat de mijnkrater Caterpillar van de Eerste Wereldoorlog historische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De mijnkraters van de Eerste Wereldoorlog getuigen van de ondergrondse mijnenoorlog zoals die in de periode 1914-1918 op het front in de Westhoek werd gevoerd. Historisch gezien paste de techniek van ondermijningen in de traditie van de belegering van vestingen, zoals die in lang vervlogen tijden vaak was toegepast. Samen met het nabijgelegen *Hill 60* vormde de Caterpillar één van de zwaarst belegerde sites aan het Ieperfront tijdens de Eerste Wereldoorlog. Hier ontplofte de eerste mijn aan het Ieperfront in december 1914 en ging de ondergrondse oorlog tot juni 1917 door.

De Caterpillar mijnkrater vormt één van de restanten van de mijnenslag die op 7 juni 1917 met de gelijktijdige ontploffing van 19 dieptemijnen uitbarstte. Zij maken deel uit van het slagveld van de derde slag om Ieper (juni-november 1917) en markeren samen met de andere relictten de historische frontlijn van waaruit het geallieerde offensief vertrok. Bijzonder aan de mijnenslag is dat hij een in de tijd en ruimte beperkte doorbraak op het front in de Westhoek realiseerde, in tegenstelling tot eerdere initiatieven elders op het westelijke front. De verovering van het terrein was moeilijk, omdat Duitse troepen hun linies tot zware verdedigingen hadden uitgebouwd: getuigen daarvan de bunkers die hier in de onmiddellijke omgeving van de mijnkrater liggen. De aanwezigheid van deze bunkers verhoogt de contextwaarde van de mijnkratersite.

Goed bewaarde landschappelijke relictten van de Eerste Wereldoorlog die nog zichtbaar zijn op het terrein, zijn zeldzaam. De mijnkraters zijn één van de weinige relictten van het vroegere oorlogslandschap die nog in situ op het terrein herkenbaar zijn. Bijzonder aan de Caterpillar mijnkrater is zijn uitstekende bewaringstoestand. Hij is het meest representatief voor een krachtige explosie van een dieptemijn met krachtige springlading van 31,7 ton op een diepte van 30 m aan het hele Ieperfront tijdens de mijnenslag van 7 juni 1917.

De reliëfvorm van de Caterpillar is merkwaardig goed bewaard gebleven. De kraterlip is volledig intact en ligt als een brede ring rond de kratermond. De kratermond vertoont geen sporen van ingegraven versterkingen of inslagen van na 1917. Kortom, de explosievorm is perfect bewaard. De Caterpillar is de enige krater die de oorspronkelijke diepte na een krachtige mijnexplosie laat aanvoelen. Precies omwille van de laag gelegen waterplas geeft de kegelvormige kratermond een idee van de eigenlijke omvang van mijnkraters;

Overwegende dat de mijnkrater Caterpillar van de Eerste Wereldoorlog culturele waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De Caterpillar mijnkrater herinnert aan het dodelijke ondergrondse kat-en muisspel tussen de troepen aan het front. Soldaten kwamen om tijdens ondergrondse gevechten of werken in de tunnels, of tijdens bovengrondse infanterieaanvallen die op de explosies volgden. Niet altijd slaagde men erin om de lichamen te evacueren. Voor de volgende generaties en in het bijzonder voor de nabestaanden is de mijnkratersite een herdenkingsplaats voor wie hier naamloos en zonder graf in de aarde rust. In die zin vormt de site de laatste rustplaats voor militaire slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog. Hill 60 en bij uitbreiding ook de Caterpillar heeft een grote betekenis in het buitenland, vooral in de Angelsaksische wereld: voor de herdenking van Eerste Wereldoorlog in Groot-Brittannië, maar ook in Australië en Canada die toen deel uit maakten van de Britse Commonwealth;

Overwegende dat de mijnkrater Caterpillar van de Eerste Wereldoorlog technische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Ook al zijn ondermijningen traditionele vormen van oorlogsvoering, de ondergrondse oorlog in de Westhoek evolueerde en kende technische vernieuwingen. Deze mijnkrater is het resultaat van de plaatsing van een dieptemijn, grote hoeveelheden springstof die op grote diepte in de ondergrond werden ingegraven. Technisch werd dat pas mogelijk nadat met behulp van stalen zinkschachten de moeilijk bereikbare tertiaire kleilagen in de ondergrond konden worden aangeboord. De omvang van de kraters is representatief voor de fase in de oorlog waarbij men op grote diepte, vanuit de diepliggende droge kleilagen, het front ondermijnde;

Overwegende dat de mijnkrater Caterpillar van de Eerste Wereldoorlog archeologische waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

Mijnkraters vormden na hun ontstaan ideale locaties voor constructies, zoals schuilplaatsen of nieuwe aanzetten tot ondergrondse galerijen. Op hun beurt werden kraters als versterking in de frontlinies ingebouwd. Zij vormen dus ook potentiële vindplaatsen van archeologische resten van de Eerste Wereldoorlog,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

Mijnkrater Caterpillar van de Eerste Wereldoorlog, die het resultaat is van de ontploffing van een Britse dieptemijn op 7 juni 1917 in de aanloop van de mijnsnag, Zwarteleenstraat zonder nummer, Ieper (Zillebeke), bekend ten kadaster: Ieper, 16de afdeling, sectie C, perceelnummers 542M en 547D.

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° culturele waarde;
- 3° technische waarde;
- 4° archeologische waarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

- 1° de kratermond, herkenbaar als een grote, kegelvormige diepte. Laag in de kratermond staat een kleine waterplas;
- 2° een duidelijk in het reliëf herkenbare kraterlip. De kraterlip is volledig intact en ligt als een brede ring rond de kratermond. Hij steekt 1,6 tot 2,2 m boven het maaiveld uit;
- 3° de reliëfvorm in en rond de krater bestaat uit concentrische cirkels met een diameter van ongeveer 76 à 80 m op de hoogste punten van de kraterlip;
- 4° zes bunkers maken deel uit van de context rond de krater;
- 5° kenmerkend voor deze mijnkratersite is dat hij als 'stille plek' in het landschap is blijven liggen, als verstilde getuige van het oorlogslandschap uit de periode van 1914-18.

Art. 3. §1. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° behoud van de krater:
De bescherming heeft tot doel de aanwezige erfgoedwaarden, -kenmerken en -elementen te vrijwaren. Essentieel is het behoud van de mijnkrater en de kraterlip. Doel van de bescherming is dit relict van de ondergrondse oorlog tussen 1914-18 op lange termijn veilig te stellen. Behoud, goed beheer en herstel indien nodig van de opgesomde erfgoedkenmerken en -elementen staan daarbij centraal. Daar tegenover staat dat het gangbare gebruik van de mijnkrater en de kraterlip, als deel uitmakend van een bos, tevens habitatrichtlijngebied, mogelijk moet blijven;
- 2° behoud van de reliëfvorm:
Bij eventuele beheerwerken wordt rekening gehouden worden met de kwetsbare microtopografie van de site, zodat schade aan het reliëf van de krater wordt vermeden. Het tijdig kappen en de keuze om stomp en wortels niet te rooien, voorkomen degradatie van de kraterwand en -lip. Beschadiging als gevolg van de inzet van zware materialen, die door hun gewicht of omvang diepe sporen op het terrein achterlaten, wordt best vermeden. Graafwerken gebeuren liever niet, tenzij ze noodzakelijk zijn en na afloop de oorspronkelijke reliëfvorm herstellen. Het boomvrij houden van de diepe kratermond draagt bij tot de beleving van de proporties en het impact van een mijnexplosie;
- 3° geen verharding van de kraterwand:
Wordt in de toekomst het herstel van de kraterrand overwogen, dan geeft men de voorkeur aan een 'zacht materiaal', zoals het aanvoeren van aarde ter versteviging van de wand, dus geen verharding of 'beschoeiing', zonder dat dit alles het volume van de kratermond aantast;
- 4° integratie in het bosbeheerplan:
Bij een actualisering van het bosbeheerplan wordt het aanwezige erfgoed geïntegreerd in het plan, zodat toekomstige bosbeheerwerken er kunnen op worden afgestemd;
- 5° conserverende maatregelen:
Zijn uitdrukkelijk toegelaten:
erosiebestrijdende maatregelen die de instandhouding van het kratervolume, de vorm en de topografie in het algemeen instandhouden;
het ruimen van slib dat de verlanding van de waterplas in de kratermond tegengaat;
conserverende of herstellende maatregelen (aanvullen volume aarde) die de instandhouding van krater en -lip bevorderen;

- 6° ontsluiting:
(Massale) Niet geleide betreding van de mijnkraters door het publiek is niet aangewezen, omdat het niet past in het kader van het behoud van deze mijnkraters en hun kwetsbare topografie.
Constructies in het kratervolume zijn niet gewenst. De Caterpillar is de best bewaarde, herkenbare en meest representatieve reliëfvorm van alle mijnkratersites. Een constructie -zoals een brug in of over de krater- vormt in die zin een aantasting van de oorspronkelijke reliëfvorm;
- 7° inrichting:
Als gekozen wordt voor de planmatige (her)inrichting van de site, dan dient rekening gehouden met de schaal, de draagkracht en het karakter van de plek. Ingevolge zijn waarde als herdenkingslocatie wordt bij voorkeur gekozen voor een sobere, serene, minimale inrichting, met zo weinig mogelijk toevoegingen. Na zijn ontstaan is de mijnkrater blijven liggen als een verstild relict van het oorlogslandschap. De omgeving op en rond de krater verboste. Dat spontane karakter wordt bij voorkeur zo veel als mogelijk bestendigd. Blijken nieuwe of het herstel van bestaande paden voor de toegankelijkheid van de site nodig, dan geeft men de voorkeur aan gestabiliseerde halfverhardingen buiten de zones met waardevol microreliëf. Qua beplanting of begroeiing wordt de voorkeur gegeven aan behoud, ontwikkeling en aangepast beheer van bos- of struweelopslag van streekeigen soorten. Op en tussen mijnkratersites is uniformiteit in vorm- en beeldtaal een streefdoel;
- 8° landschapsbeeld
Om meer aan te sluiten bij het landschapsbeeld waarin de mijnkrater is ontstaan, kan in voorkomend geval worden overwogen om de visuele relatie tussen de *Caterpillar* en *Hill 60* te herstellen, bij voorbeeld door het openkappen van een stukje bos langs weerszijden van de spoorweg.
- 9° bunkers:
Voor de bunkers wordt behoud in situ nagestreefd.

§2. In uitvoering van deze beheersdoelstellingen geldt een verbod op het geheel of gedeeltelijk dempen van de krater.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
- 3° het aanleggen of wijzigen van verharding of het uitbreiden van bestaande verhardingen;

4° het plaatsen of wijzigen van oeverbeschoeiing.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel, **07 FEB. 2018**

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS